

Голові спеціалізованої
вченої ради ДФ 20.051.215
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника, доктору наук з
державного управління, доценту, професору
кафедри терапії, реабілітації і морфології
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника
Стовбану Миколі Петровичу

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора **Орлової Наталії Сергіївни** на дисертаційну роботу **Фітковського Василя Васильовича** на тему **"Державна міграційна політика в системі післявоєнної відбудови України"**, подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Карпатського національного університету імені Василя Стефаника на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

Актуальність теми дисертаційної роботи обумовлена суттєвими трансформаціями у демографічній, соціальній, економічній сферах суспільного життя України. Одним із найгостріших наслідків війни стали масштабні міграційні процеси, що охоплюють як вимушену зовнішню міграцію, так і масове внутрішнє переміщення населення. Зазначені процеси істотно впливають на стан трудового потенціалу, соціальну структуру населення, розвиток територіальних громад, функціонування ринку праці, систему соціального захисту та перспективи повоєнного відновлення України. За цих умов країна потребує нових державних механізмів щодо формування та реалізації державної міграційної політики задля повернення громадян, реінтеграції внутрішньо переміщених осіб, відновлення людського капіталу та досягнення збалансованого регіонального розвитку.

У зв'язку з цим дисертаційне дослідження Фітковського Василя Васильовича, присвячене державній міграційній політиці в системі післявоєнної відбудови України, є своєчасним, науково обґрунтованим і таким, що має важливе теоретичне та прикладне значення.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Карпатського національного університету імені Василя Стефаника за темою: «Теоретико-методологічні та прикладні засади розроблення і функціонування інноваційних механізмів публічного управління та адміністрування» (номер 21 державної реєстрації 0120U100494).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі

Аналіз змісту дисертації свідчить про належний рівень наукової підготовки здобувача, його здатність до комплексного опрацювання складної проблематики, формулювання обґрунтованих висновків і розроблення практичних рекомендацій.

У роботі коректно визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Автором застосовано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, що відповідають предмету дослідження та забезпечують досягнення поставленої мети. Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правові акти, офіційні статистичні матеріали, аналітичні документи міжнародних і національних інституцій.

У першому розділі *«Теоретико-методичні засади реалізації механізмів державного управління процесами міграції»* дисертант послідовно розкриває теоретико-методологічні засади державної міграційної політики, визначає її сутність, функції, принципи та інституційне забезпечення, а також обґрунтовує її місце в системі післявоєнної відбудови України. Позитивної оцінки заслуговує підхід автора до розгляду державної міграційної політики як комплексного напрямку публічного управління, інтегрованого з демографічною, соціальною, економічною, регіональною та безпековою політикою держави.

У другому розділі *«Організаційно-економічні аспекти реалізації державної міграційної політики: світовий досвід та національні пріоритети»*, застосувавши критично-ретроспективний та інституційний підходи, автор зміг гармонійно поєднати суворий юридичний аналіз із гнучким міжнародним досвідом та гострими соціально-економічними реаліями сьогодення. На основі узагальнення світового досвіду дисертант сформулював типові організаційно-економічні моделі – від «міграції розвитку» (коли міграція є ресурсом інновацій та економічного зростання) до моделей жорсткого обмеження, що орієнтуються на безпекові та демографічні пріоритети. Варто відзначити, що для кожної моделі автор виокремлює умови ефективності та ризики, а також можливості адаптації окремих інструментів для українського контексту. Заслуговує на увагу зроблений дисертантом акцент на формуванні національних пріоритетів: збереження людського капіталу, підтримка регіонів з високим рівнем депопуляції, інтеграція вимушених мігрантів та побудова стійкої, інклюзивної економічної системи.

У третьому розділі *«Шляхи вдосконалення системи управління міграційною політикою держави в умовах післявоєнних викликів»*, проаналізувавши організаційні механізми реалізації державної міграційної політики, здобувач обґрунтував концептуальну модель використання міграції як стратегічного ресурсу соціально-економічного розвитку та просторової

збалансованості територій та запропонував систему якісних і кількісних індикаторів для оцінки впливу міграційної політики на процеси післявоєнної відбудови.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є логічно послідовними, достатньо аргументованими та достовірними. Структура дисертації логічна, матеріали розділів викладено відповідно до мети і поставлених завдань.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в розробленні теоретичних положень і науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення державної міграційної політики в системі післявоєнної відбудови України.

До основних результатів, що мають наукову новизну, належать:

уперше обґрунтовано цілісне концептуальне бачення державної міграційної політики як системного складника післявоєнної відбудови України, спрямованого на відновлення людського потенціалу держави, стимулювання повернення громадян, підтримку внутрішньо переміщених осіб і забезпечення соціальної стійкості;

удосконалено підходи до визначення змісту, принципів, функцій та механізмів реалізації державної міграційної політики в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення; обґрунтовано необхідність інституційного забезпечення державної міграційної політики на засадах посилення міжвідомчої координації, взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічного управління;

набули подальшого розвитку положення щодо стратегічних напрямів державної міграційної політики у сфері демографічного відновлення, реінтеграції населення, відновлення ринку праці та зменшення регіональних диспропорцій;

набули подальшого розвитку науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів публічного управління міграційними процесами в Україні в контексті післявоєнного відновлення.

Сформульовані результати мають належний рівень наукової аргументації, є самостійними та відображають особистий внесок здобувача у розвиток науки публічного управління та адміністрування.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що висновки, узагальнення та рекомендації, сформульовані автором, можуть бути використані:

у діяльності центральних органів виконавчої влади при формуванні та

реалізації державної міграційної політики;

у діяльності органів місцевого самоврядування під час розроблення програм інтеграції внутрішньо переміщених осіб, стимулювання повернення населення та відновлення людського потенціалу громад;

у процесі розроблення стратегічних документів, концепцій, державних програм і планів заходів, пов'язаних із післявоєнною відбудовою України;

у нормотворчій діяльності з метою вдосконалення правового забезпечення міграційної сфери;

у науковій та освітній діяльності закладів вищої освіти при викладанні навчальних дисциплін за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Повнота викладення основних положень дисертації в наукових публікаціях

Основні результати дисертації достатньою мірою висвітлено у наукових публікаціях автора. Кількість і зміст публікацій відповідають вимогам до апробації результатів дисертаційного дослідження на здобуття ступеня доктора філософії.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Грунтовне вивчення змісту дисертаційної роботи та публікацій автора, а також представлених результатів перевірки роботи за допомогою он-лайн сервісу пошуку плагіату “StrikePlagiarism”, дозволяють визнати, що порушень академічної доброчесності не встановлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу загалом, вважаю за доцільне висловити окремі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дослідження:

1. У роботі доцільно було б більш чітко розмежувати поняття «державна міграційна політика», «міграційне управління», «післявоєнна реінтеграція», «повернення населення», «демографічне відновлення» (розділ 1 п.1.1.).

2. Дисертація виграла б від ширшого використання порівняльного міжнародного досвіду країн, що проходили етап повоєнного відновлення в умовах значних міграційних втрат (розділ 2 п.2.2).

3. Окремі рекомендації автора щодо шляхів формування державної міграційної політики та механізмів стимулювання повернення громадян України з-за кордону потребують більшої конкретизації в частині інструментів реалізації та ресурсного забезпечення (рис. 2.11., рис. 3.6., табл. 3.6., табл. 3.7.).

4. Бажано було б повніше висвітлити регіональний аспект державної міграційної політики з урахуванням відмінностей між територіями за

масштабами руйнувань, демографічними втратами та економічним потенціалом (розділ 2 п. 2.3).

5. Потребує уваги питання щодо не завжди вдалого використання методів формалізації даних у роботі. Так, велике перевантаження рисунками та великими (більше 1 сторінки) таблицями не дає змогу сфокусувати увагу на головних завданнях дослідження, які б відображали новизну роботи (рис.2.1., рис.2.5, рис.2.7, рис.2.11, рис.3.1, рис.2.8., табл. 2.1., табл. 2.3., табл. 3.2.). Бажано було б сформулювати якісні додатки.

Наведені зауваження не мають принципового характеру та не впливають на загальний позитивний висновок щодо дисертації.

Загальний висновок та оцінка дисертації

З огляду на викладене, дисертаційна робота Фітковського Василя Васильовича на тему «Державна міграційна політика в системі післявоєнної відбудови України» є завершеним науковим дослідженням, яке за структурою, змістом, рівнем наукового опрацювання, оформленням та повнотою висвітлення отриманих результатів відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами і доповненнями), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри права та публічного управління
Сумського державного педагогічного університету

імені А.С. Макаренка



Наталія ОРЛОВА